ISSN: 3027-8597 (Online)

JMND
Journal of MCU NakhonDhat
วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ปีที่ 13 ฉบับที่ 11 (พฤศจิกายน 2569) : Vol.13 No.11 (November 2026)
https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND
pp: 153-165

บทความวิจัย

การพัฒนาระบบงานด้านการปรับเป็นพินัย เพื่อยกระดับธรรมาภิบาลของกระบวนการยุติธรรมไทย*

SYSTEM DEVELOPMENT OF NON-CRIMINAL (PINAI) REGULATORY FINES FOR GOOD GOVERNANCE ENHANCEMENT OF THAI JUSTICE SYSTEM

วรเทพ ปิยวัจนาภรณ์[1*], อัมราวัฒณ์ จารุพงศ์ปรีดา[2], นภศรส อรรถสาร[2], วฤษาย์ ร่มสายหยุด[3], ชนัญชิดา วงศ์เขียว[4]

Worathep Piyawajjanaporn[1*], Amrawat Jarupongpreeda[2], Napasros Atthasarn[2], Walisa Romsaiyud[3], Chanunchida Wongkheaw[4]

[1]**คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นครปฐม ประเทศไทย**

[1]Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom, Thailand

[2]**กองบัญชาการศึกษา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย**

[2]Police Education Bureau, Bangkok, Thailand

[3]**สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี ประเทศไทย**

[3]School of Science and Technology, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, Thailand

[4]**ศูนย์กลางการเรียนรู้ วิจัย และบริการวิชาการ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ นครปฐม ประเทศไทย**

[4]Hub for Learning, Research and Academic Services, Faculty of Forensic Science, Royal Police Cadet Academy, Nakhon Pathom, Thailand

[*]Corresponding author E-mail: Vorrathepk@gmail.com

[*]Tel: 089-852-6682

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความรู้และความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติงาน จัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนกระบวนการปรับเป็นพินัย เป็นการวิจัยและพัฒนา เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 36 คน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2,245 นาย และประชาชน 623 คน ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่สามารถใช้มาตรการปรับเป็นพินัยได้ คิดเป็นร้อยละ 95.50 ขณะที่ประชาชนเข้าใจว่าการชำระค่าปรับทำให้คดียุติ คิดเป็นร้อยละ 93.26 แต่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการขอลดหรือขอผ่อนชำระค่าปรับเพียงร้อยละ 48.96 ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นว่ากฎหมายช่วยลดภาระคดีอาญาและคดีที่เข้าสู่ศาลได้ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.59, S.D. = 0.92) ประชาชนเห็นว่าควรประชาสัมพันธ์กฎหมายอย่างทั่วถึง ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = 0.56) และเห็นควรนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ($\bar{x}$ = 3.44, S.D. = 0.61) ด้านปัญหาสำคัญของการดำเนินงาน ได้แก่ ความซับซ้อนและความล่าช้าของขั้นตอน ความแตกต่างในการตีความกฎหมายและการใช้ดุลพินิจ ข้อจำกัดด้านการเชื่อมโยงระบบข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ข้อค้นพบดังกล่าวนำมาสู่การพัฒนาคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ครอบคลุมหลักกฎหมาย แนวปฏิบัติ อำนาจหน้าที่ การจัดทำสำนวน ตัวอย่างคดี และแบบฟอร์มมาตรฐาน พร้อมกับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล โดยบูรณาการปัญญาประดิษฐ์สนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดค่าปรับ ผลการประเมิน พบว่า มีความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.62) และระบบมีประโยชน์มากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.61)

คำสำคัญ: การปรับเป็นพินัย, ปัญญาประดิษฐ์, ธรรมาภิบาล, กระบวนการยุติธรรมไทย, แพลตฟอร์มดิจิทัล

[*]Received August 16, 2026; Revised September 14, 2026; Accepted October 13, 2026

Abstract

This research aimed to examine the knowledge and understanding of police officers and the public regarding the implementation of the The Act on Imposition of Pinai Regulatory Fines, B.E. 2565 (2022) analyze operational problems, obstacles, and practical guidelines, develop an operational manual for police officers, and develop a digital platform to support the regulatory fine process. The study employed a research and development approach. Qualitative data were collected from 36 key informants, while quantitative data were obtained from 2,245 police officers and 623 members of the public. The findings revealed that 95.50% of police officers correctly understood the types of offenses eligible for regulatory fine measures. Among the public, 93.26% understood that payment of a regulatory fine results in case termination, whereas only 48.96% understood the provisions concerning fine reduction or installment payment. Police officers perceived that the law reduced the burden of criminal cases and cases entering the courts at a low level ($\bar{x}$ = 2.59, S.D. = 0.92). Members of the public agreed that the law should be widely publicized ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = 0.56) and supported the use of electronic systems in the regulatory fine process ($\bar{x}$ = 3.44, S.D. = 0.61). Major operational problems included procedural complexity and delays, differences in legal interpretation and the exercise of discretion, and limitations in inter-agency data system integration. These findings informed the development of an operational manual for police officers covering legal principles, operational guidelines, powers and duties, case-file preparation, case examples, and standardized forms. In parallel, a digital platform integrating artificial intelligence was developed to support data analysis and fine determination. The evaluation results showed that users reported the highest level of satisfaction with the platform ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.62) and perceived its usefulness at the highest level ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.61).
Keywords: Pinai Regulatory Fines, Artificial Intelligence, Governance, Thai Justice System, Digital Platform

บทนำ

การพัฒนาระบบงานด้านการปรับเป็นพินัยเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับธรรมาภิบาลของกระบวนการยุติธรรมไทย สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายที่มุ่งสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม และเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย โดยแนวโน้มสากลได้ปรับเปลี่ยนจากการใช้โทษทางอาญาไปสู่มาตรการทางเลือกที่ไม่เป็นโทษอาญาสำหรับความผิดบางประเภท เช่น การคุมประพฤติหรือการปรับทางปกครอง ซึ่งประเทศไทยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาเป็นระบบการปรับเป็นพินัยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 การปรับเป็นพินัยเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มุ่งให้การลงโทษมีความเหมาะสมกับระดับความรุนแรงของการกระทำผิดและฐานะของผู้กระทำผิด โดยเปิดโอกาสให้ชำระค่าปรับ หรือทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้ โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา “ไม่ต้องรับโทษจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ” และไม่มีประวัติอาชญากรรมติดตัว (พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565, 2565)

ประเทศไทยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาพัฒนาเป็นระบบการปรับเป็นพินัยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2565 และมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2566 โดยกำหนดให้ความผิดบางประเภทที่มีลักษณะไม่ร้ายแรงและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ

ต่อความสงบเรียบร้อยหรือสังคมในวงกว้าง เช่น การไม่ติดแผ่นป้ายทะเบียนรถ การจอดรถในที่ห้ามจอด การสูบบุหรี่ในเขตปลอดบุหรี่ การไม่แสดงใบขับขี่ และการขายของบนทางเท้า สามารถเปลี่ยนจากโทษทางอาญาหรือโทษทางปกครองเป็นค่าปรับเป็นพินัยได้ โดยมุ่งลดการใช้โทษจำคุกหรือกักขังและมิให้ผู้กระทำความผิดมีประวัติอาชญากรรม ทั้งนี้ หากผู้ถูกกล่าวหายอมรับและชำระค่าปรับตามที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลกำหนด คดีย่อมเป็นอันยุติ นอกจากนี้ กฎหมายยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกกล่าวหาชี้แจงหรือโต้แย้งข้อกล่าวหา และสามารถขอลดหรือผ่อนชำระค่าปรับ หรือขอทำงานบริการสังคมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมถึงรองรับการชำระค่าปรับและการดำเนินกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ (พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565, 2565) เพื่อเพิ่มความสะดวก ลดขั้นตอนและภาระในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนช่วยลดปริมาณคดีในศาล ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถมุ่งเน้นทรัพยากรไปยังคดีอาญาที่มีความร้ายแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2566)

อย่างไรก็ตาม การนำกฎหมายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องปรับระบบงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากกระบวนการปรับเป็นพินัยครอบคลุมหลายขั้นตอน ตั้งแต่การตรวจพบหรือรับแจ้งการกระทำความผิด การแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐาน การแจ้งข้อกล่าวหาและสิทธิ การกำหนดและรับชำระค่าปรับ การพิจารณาคำโต้แย้ง ตลอดจนการส่งเรื่องต่อพนักงานอัยการและศาลในกรณีที่ไม่สามารถยุติเรื่องได้ หากขาดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ชัดเจน การใช้ดุลพินิจที่เป็นเอกภาพ และระบบข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงและติดตามกระบวนการได้ อาจก่อให้เกิดความล่าช้า ความซ้ำซ้อน และความแตกต่างในการปฏิบัติ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความเป็นธรรมของกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ การปรับเป็นพินัยเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิของประชาชน จึงจำเป็นต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและสิทธิที่ชัดเจน ขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่ต้องมีความรู้และแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน ดังนั้น การพัฒนาระบบควรให้ความสำคัญกับมาตรฐานการปฏิบัติงาน การคุ้มครองสิทธิ การตรวจสอบการใช้อำนาจ และการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นธรรม และการใช้ดุลพินิจภายใต้กรอบที่ชัดเจนและตรวจสอบได้ (OECD, 2018)

ในบริบทของการบริหารงานภาครัฐและกระบวนการยุติธรรม เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถนำมาใช้เป็นกลไกสนับสนุนการพัฒนาระบบงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยช่วยเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างขั้นตอนลดการจัดเก็บข้อมูลซ้ำซ้อน สนับสนุนการติดตามสถานะของคดี และเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบย้อนหลัง ตลอดจนเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลและบริการของประชาชน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดรัฐบาลดิจิทัลและการกำกับดูแลที่ใช้ข้อมูลเป็นฐาน (OECD, 2018) รวมทั้งหลักนิติธรรมที่ให้ความสำคัญกับความชัดเจนของกฎหมาย ความรับผิดชอบของรัฐ ความโปร่งใส และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (The World Justice Project, 2025) ด้วยเหตุนี้ การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพปัญหา ความรู้ความเข้าใจ และความต้องการของเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการปรับเป็นพินัย เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานและระบบสนับสนุนการดำเนินงานที่มีความชัดเจน เป็นระบบ และตรวจสอบได้ ควบคู่กับการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสนับสนุนกระบวนการปรับเป็นพินัยแบบออนไลน์ โดยบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ และจัดให้มีช่องทางบริการที่ประชาชนเข้าถึงได้สะดวก เช่น การชำระค่าปรับออนไลน์ การยื่นคำร้องขอผ่อนชำระหรือขอลดค่าปรับ และการติดตามสถานะคดีของตนเอง การพัฒนาระบบดังกล่าวมุ่งลดขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินงาน ลดภาระของเจ้าหน้าที่และประชาชน พร้อมทั้งเสริมสร้างกลไกด้านธรรมาภิบาลผ่านการเพิ่มความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเสมอภาคในการบังคับใช้กฎหมาย และความสามารถในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลและสิทธิของประชาชน อันจะนำไปสู่การลดช่องว่างระหว่างหลักการของกฎหมายกับการปฏิบัติจริง ยกระดับธรรมาภิบาลของกระบวนการยุติธรรมไทยให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ และตอบสนองต่อประชาชนได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและประชาชนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

3. เพื่อจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

4. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลต้นแบบการดำเนินงานด้านกระบวนการปรับเป็นพินัย โดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ พร้อมทั้งประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม สำหรับเป็นเครื่องมือและกลไกที่ทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และความรู้ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่และประชาชนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 และนำผลการศึกษาไปพัฒนาคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจและพัฒนาระบบแพลตฟอร์มดิจิทัลโดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ R1: การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ศึกษาเอกสาร กฎหมาย ระเบียบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 36 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจปรับเป็นพินัย และผู้แทนภาคประชาชน รวมทั้งสำรวจความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายปรับเป็นพินัย จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2,245 คน และประชาชน 623 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหา ข้อจำกัด และความต้องการ และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบคู่มือและระบบ D1: การพัฒนาระบบงานและต้นแบบ นำผลจาก R1 มาสังเคราะห์เป็นข้อกำหนดและแนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อจัดทำคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจและพัฒนาแพลตฟอร์ม P-Track ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ระบบ AI คำนวณค่าปรับอัตโนมัติ ระบบ AI แนะนำองค์ความรู้ ระบบ AI-OCR และระบบฐานข้อมูลกลาง R2: การประเมินผลคู่มือและระบบต้นแบบ ทดสอบประสิทธิภาพของระบบทั้ง 4 องค์ประกอบ โดยระบบ AI คำนวณค่าปรับและระบบ AI แนะนำองค์ความรู้ ประเมินด้วยค่า F1-Score จาก Precision และ Recall ระบบ AI-OCR ประเมินด้วยค่า Accuracy และระบบฐานข้อมูลกลางประเมินด้วย Data Accuracy, Data Completeness และ Response Time กำหนดเกณฑ์ผ่านไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 โดยอ้างอิงแนวคิดการประเมินคุณภาพซอฟต์แวร์ตาม ISO/IEC 25010:2023 (International Organization for Standardization, 2023) พร้อมดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อทวนสอบคู่มือและระบบ และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งาน 106 คน ในด้านความง่ายในการใช้งาน ความถูกต้อง ความรวดเร็ว ความปลอดภัย และประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน D2: การปรับปรุงระบบให้สมบูรณ์ นำผลการประเมินจาก R2 มาปรับปรุงคู่มือและแพลตฟอร์ม ด้านการทำงาน ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความปลอดภัย และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการใช้งานจริง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความโดยจัดหมวดหมู่และสังเคราะห์ประเด็นตามวัตถุประสงค์ ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการทดสอบระบบวิเคราะห์ตามตัวชี้วัดเฉพาะของแต่ละองค์ประกอบ พร้อมนำเสนอผลในรูปแบบตารางและคำอธิบายที่สอดคล้องกับผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะนิติวิทยาศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ เลขที่ 680610 - 005 ตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่เป็นมาตรฐานสากล Declaration

of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guideline และ International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP

ผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจความรู้ ความเข้าใจ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

1.1 ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจในการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 เจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่สามารถใช้มาตรการปรับเป็นพินัยได้ คิดเป็นร้อยละ 95.50 อันดับที่ 2 เจ้าหน้าที่เข้าใจว่าเมื่อผู้ถูกกล่าวหายอมรับข้อกล่าวหาและชำระค่าปรับแล้วคดีจะถือว่าสิ้นสุดโดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการศาล คิดเป็นร้อยละ 93.99 อันดับที่ 3 เจ้าหน้าที่สามารถระบุได้ว่าความผิดลหุโทษบางกรณีที่ไม่เข้าข่ายความผิดที่สามารถปรับเป็นพินัยได้ คิดเป็นร้อยละ 91.09 แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติเข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดในขั้นตอนการปฏิบัติงานเชิงลึกในประเด็นความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเมื่อผู้ถูกกล่าวหาโต้แย้งข้อกล่าวหา รวมถึงการใช้มาตรการทางเลือกต่าง ๆ ในกระบวนการพินัย มีระดับการรับรู้ลดลงเหลือร้อยละ 78.62 และ 78.08 ตามลำดับ สะท้อนช่องว่างด้านความรู้ในระดับปฏิบัติที่อาจส่งผลต่อความเป็นมาตรฐานในการบังคับใช้กฎหมาย รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความรู้ ความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

อันดับ	ประเด็นความรู้ความเข้าใจ	ร้อยละ
1	การกระทำความผิดที่สามารถใช้มาตรการปรับเป็นพินัยได้	95.50
2	เมื่อผู้ถูกกล่าวหายอมรับข้อกล่าวหาและชำระค่าปรับแล้ว ถือว่าคดีสิ้นสุดโดยไม่ต้องเข้าสู่การพิจารณาของศาล	93.99
3	ความผิดลหุโทษบางกรณีที่ไม่เข้าข่ายความผิดที่สามารถปรับเป็นพินัยได้	91.09
4	ขั้นตอนเมื่อผู้ถูกกล่าวหาไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุอันสมควร	88.69
5	ปัญหาสำคัญที่เจ้าหน้าที่ตำรวจพบในการดำเนินการปรับเป็นพินัย	87.62
6	หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565	85.39
7	ขั้นตอนการขอผ่อนชำระค่าปรับ	83.61
8	ขั้นตอนเมื่อผู้กระทำความผิดยอมรับผิดทันทีในกรณีจอดรถในที่ห้ามจอด	81.20
9	ขั้นตอนการดำเนินงานเมื่อผู้ถูกกล่าวหาโต้แย้งข้อกล่าวหา	78.62
10	มาตรการที่ใช้ในกระบวนการปรับเป็นพินัย	78.08

นอกจากนี้ ผลการศึกษาความคิดเห็นและทัศนคติในการปฏิบัติงาน พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการใช้ดุลพินิจบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรมในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.70) และมีความมั่นใจว่าสามารถดำเนินการตามขั้นตอนการปรับเป็นพินัยได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.72) และเจ้าหน้าที่เห็นว่าการบังคับใช้มาตรการปรับเป็นพินัยยังสามารถลดภาระคดีอาญาและจำนวนคดีที่เข้าสู่ศาลได้ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.59, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณาตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล พบว่า เจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากในด้านความถูกต้องและเป็นธรรมในการใช้ดุลพินิจ และความถูกต้องครบถ้วนในการปฏิบัติตามขั้นตอน ขณะที่ด้านประสิทธิภาพในการลดภาระคดีอาญาและคดีที่เข้าสู่ศาลอยู่ในระดับน้อย

1.2 ความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นของประชาชน

ผลการศึกษาพบว่า ประเด็นที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจว่าหากฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรและยินยอมชำระค่าปรับตามคำสั่งปรับเป็นพินัยคดีจะถือเป็นอันยุติ คิดเป็นร้อยละ 93.26 อันดับที่ 2 ประชาชนเข้าใจว่า หากไม่เห็นด้วยกับข้อกล่าวหา สามารถยื่นคำโต้แย้งต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจได้ คิดเป็นร้อยละ 91.65 อันดับที่ 3 ประชาชนรับรู้ว่า การปรับเป็นพินัยเป็นมาตรการแทนโทษทางอาญาสำหรับความผิดที่ไม่ร้ายแรง คิดเป็นร้อยละ 87.48 ขณะเดียวกัน พบว่า ในประเด็นค่าปรับตามคำสั่งปรับเป็นพินัยสามารถพิจารณาลดหรือผ่อนชำระได้ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเพียงร้อยละ 48.96 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าประเด็นดังกล่าวยังเป็นช่องว่างสำคัญด้านความรู้ที่ควรได้รับการสื่อสารและประชาสัมพันธ์เพิ่มเติม รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

อันดับ	ประเด็นความรู้ ความเข้าใจ	ร้อยละ
1	หากประชาชนฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรและยินยอมชำระค่าปรับตามคำสั่งปรับเป็นพินัย คดีจะเป็นอันยุติ	93.26
2	หากผู้ถูกกล่าวหาไม่เห็นด้วยกับข้อกล่าวหา สามารถยื่นคำโต้แย้งต่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจได้	91.65
3	การปรับเป็นพินัยเป็นมาตรการแทนการลงโทษทางอาญา สำหรับการกระทำผิดที่ไม่ร้ายแรง	87.48
4	ข้อหาจอดรถในที่ห้ามจอด สามารถใช้การปรับเป็นพินัยแทนการฟ้องคดีอาญาได้	87.16
5	ผู้กระทำผิดที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับ มีสิทธิขอทำงานบริการสังคมแทนการชำระค่าปรับได้	80.74
6	ผู้กระทำผิดที่ไม่มีเงินชำระค่าปรับ มีสิทธิขอทำงานบริการสังคมแทนการชำระค่าปรับได้	77.05
7	ในกรณีการกระทำความผิดเล็กน้อย เช่น วางของกีดขวางทางเท้า ฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร ผู้กระทำผิดต้องถูกดำเนินคดีในศาลทันที	75.76
8	กฎหมายปรับเป็นพินัยใช้กับคดีอาญาทุกประเภท	70.47
9	เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถออกคำสั่งปรับเป็นพินัยได้ทันที โดยไม่ต้องแจ้งข้อกล่าวหาแก่ผู้ถูกกล่าวหา	64.21
10	ค่าปรับตามคำสั่งปรับเป็นพินัยไม่สามารถพิจารณาให้ลด หรือผ่อนชำระได้	48.96

ผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ประชาชนเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าภาครัฐควรประชาสัมพันธ์กฎหมายการปรับเป็นพินัยอย่างทั่วถึง ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.56) และเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในกระบวนการปรับเป็นพินัย ($\bar{X}$ = 3.44, S.D. = 0.61) นอกจากนี้ ยังพบความกังวลของประชาชนเกี่ยวกับความโปร่งใสในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ($\bar{X}$ = 2.17, S.D. = 0.92) ซึ่งสะท้อนประเด็นด้านความเชื่อมั่นและธรรมาภิบาลอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลของการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการปรับเป็นพินัย และเมื่อพิจารณาตามประเด็นด้านธรรมาภิบาล พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญใน 3 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงสิทธิและความเสมอภาค ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และประสิทธิภาพในการให้บริการ

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค รวมถึงแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

ผลการศึกษาพบว่า การนำกฎหมายไปปฏิบัติยังมีช่องว่างระหว่างหลักการกับระบบงานจริง โดยสามารถจำแนกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ความซับซ้อนของขั้นตอนและภาระการปฏิบัติงาน พบว่า ในทางปฏิบัติบางขั้นตอนมีรายละเอียดและภาระด้านเอกสารเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกรณีผู้ถูกกล่าวหาไม่ยอมรับข้อกล่าวหา ไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนด หรือใช้สิทธิตามกฎหมาย เช่น การโต้แย้ง การขอผ่อนชำระ และการใช้มาตรการทางเลือก ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริง จัดทำเอกสาร แจ้งสิทธิ ติดตามผล และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม และครอบคลุมถึงการจัดการข้อมูล การติดตามผู้ถูกกล่าวหา การส่งต่อคดี และการตรวจสอบเอกสาร ส่งผลให้ต้องใช้เวลา บุคลากร และงบประมาณเพิ่มขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “...กระบวนการปรับเป็นพินัย

มีความยุ่งยากและซับซ้อนมากขึ้นในบางกรณี เช่น การออกคำสั่งปรับ การจัดทำสำนวนความผิดทางพินัย และทำให้หน่วยงานต้องใช้เวลาและงบประมาณในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น...” ข้อค้นพบสะท้อนช่องว่างระหว่างเจตนารมณ์ของกฎหมายกับการปฏิบัติ แม้กฎหมายมุ่งลดความเป็นคดีอาญาและลดภาระของเจ้าหน้าที่ แต่การจัดทำเอกสารหลายชุด การประสานงานหลายหน่วยงาน และขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนยังเพิ่มภาระและลดความรวดเร็วในการบริหารคดี สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวได้ว่า “...กฎหมายไม่ได้ลดภาระของเจ้าหน้าที่ กลไกของกฎหมายกลับทำให้การปฏิบัติงานซับซ้อน เช่น ต้องมีภาพถ่าย เอกสารหลายแผ่น หรือเปิดโอกาสให้ผู้ถูกปรับโต้แย้ง...” ดังนั้น ควรปรับกระบวนงานให้ลดความซ้ำซ้อน เชื่อมโยงข้อมูล และกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย 2) ปัญหาความไม่ชัดเจนของขั้นตอนและการใช้ดุลพินิจ พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังมีความเข้าใจที่แตกต่างกันในบางขั้นตอนของกระบวนการปรับเป็นพินัย โดยเฉพาะกรณีผู้ถูกกล่าวหาโต้แย้งข้อกล่าวหา การดำเนินการภายหลังพ้นกำหนดชำระค่าปรับ และการใช้มาตรการทางเลือก ความไม่ชัดเจนดังกล่าวอาจส่งผลให้แนวทางการดำเนินงานแตกต่างกันระหว่างพื้นที่และผู้ปฏิบัติ สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานได้สะท้อนปัญหาในประเด็นดังกล่าวอย่างชัดเจนว่า “...การปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ เจ้าหน้าที่ในบางพื้นที่อาจมีการตีความหรือแนวทางปฏิบัติแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ ความเข้าใจในกฎหมายและบริบทของหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งความไม่เป็นเอกภาพนี้ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมายและลดความน่าเชื่อถือของกระบวนการยุติธรรมในสายตาประชาชน...” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่กล่าวว่า “...การตีความกฎหมายในพื้นที่ต่าง ๆ อาจไม่เหมือนกัน เพราะเจ้าหน้าที่แต่ละพื้นที่มีความเข้าใจและแต่ละหน่วยงานก็มีบริบทการทำงานเฉพาะตัว ทำให้บางครั้งเกิดความเหลื่อมล้ำในการบังคับใช้ พ.ร.บ. ปรับเป็นพินัย และยังสร้างความสับสนในขั้นตอนปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ทำงานยากกว่าเดิม...” อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาร่วมกับผลการศึกษาเชิงปริมาณ พบว่า เจ้าหน้าที่มีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนกรณีผู้ถูกกล่าวหาโต้แย้งข้อกล่าวหาร้อยละ 78.62 และความรู้เกี่ยวกับมาตรการในกระบวนการปรับเป็นพินัยร้อยละ 78.08 ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่พบปัญหาความไม่ชัดเจนของขั้นตอนและแนวทางการปฏิบัติ โดยประเด็นดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน ความเสมอภาค ความแน่นอนของกฎหมาย และการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจตามหลักธรรมาภิบาล 3) ปัญหาการส่งต่อคดีและการประสานงานระหว่างหน่วยงาน พบว่า การดำเนินคดีปรับเป็นพินัยระหว่างตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ยังมีข้อจำกัดด้านความชัดเจนของแนวทางการส่งต่อข้อมูล เอกสาร และสำนวน รวมถึงรูปแบบการประสานงานที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การตรวจสอบสำนวน การส่งต่อคดี และการติดตามสถานะคดีขาดความต่อเนื่อง ก่อให้เกิดภาระงานและความล่าช้า โดยเฉพาะคดีที่ต้องส่งต่อไปยังหน่วยงานในขั้นตอนถัดไป พบปัญหาการตรวจสอบความครบถ้วนของสำนวนและระบบข้อมูลที่ยังไม่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนว่า “...การจัดอบรมเจ้าหน้าที่และการมีผู้ประสานงาน ทำให้การดำเนินคดีพินัยจราจรมีความคล่องตัวมากขึ้น สามารถให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติได้..” อย่างไรก็ตาม แม้คดีส่วนใหญ่จะยุติในชั้นเจ้าพนักงาน แต่การรวบรวม ตรวจสอบ และจัดทำสำนวนยังเป็นภาระสำคัญ สะท้อนว่าปัญหาการส่งต่อคดีเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการจัดเตรียมข้อมูลและสำนวน ดังนั้น จึงควรกำหนดมาตรฐานการส่งต่อคดี ระบบข้อมูลร่วม และกลไกผู้ประสานงานเพื่อให้การดำเนินคดีมีความต่อเนื่อง ลดความซ้ำซ้อนและความล่าช้า 4) ปัญหาระบบข้อมูลและการดำเนินงานที่ยังไม่เป็นดิจิทัลครบวงจร พบว่า ระบบสารสนเทศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมแตกต่างกัน และยังไม่รองรับกระบวนการปรับเป็นพินัยได้อย่างครบวงจร โดยบางขั้นตอนยังต้องใช้เอกสารกระดาษหรือแบบฟอร์มแยกต่างหาก ส่งผลให้ข้อมูลกระจัดกระจาย เกิดการบันทึกซ้ำ เพิ่มภาระในการตรวจสอบ และทำให้การติดตามสถานะคดีขาดความต่อเนื่อง ปัญหาดังกล่าวปรากฏตั้งแต่การบันทึกข้อมูลและดำเนินคดี ไปจนถึงการชำระค่าปรับ การใช้สิทธิของประชาชน การส่งต่อคดี และการตรวจสอบย้อนหลัง ดังคำกล่าวของข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “...ระบบ

ยังไม่สามารถรองรับแบบออนไลน์ได้ทั้งหมด บางขั้นตอนยังต้องใช้เอกสารจริง หรือไม่ก็เป็นแบบฟอร์ม Word ที่เจ้าหน้าที่ยังต้องพิมพ์และแนบเอกสารอยู่...” ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนข้อจำกัดของระบบที่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงกระบวนการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลเสนอว่า “...ควรบูรณาการกระบวนการปรับเป็นพินัยเข้าไว้ในระบบออนไลน์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่และประชาชนสามารถดำเนินการผ่านระบบได้ครบวงจรมากขึ้น...” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของระบบที่รองรับการดำเนินงานและการเชื่อมโยงข้อมูลตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ดังนั้น ควรพัฒนาระบบงานและข้อมูลให้เป็นมาตรฐานและเชื่อมโยงกัน เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรม ประสิทธิภาพ และตรวจสอบความโปร่งใสได้

3. ผลการจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

ผลการวิจัยถูกสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมุ่งสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงาน ลดความคลาดเคลื่อนในการตีความและการใช้ดุลพินิจ และเพิ่มความชัดเจนของขั้นตอนการดำเนินคดี การกำหนดโครงสร้างของคู่มือพัฒนาขึ้นจากผลการวิจัยที่พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายในระดับสูง แต่ยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน โดยเฉพาะกรณีผู้ถูกกล่าวหาโต้แย้งข้อกล่าวหา การใช้มาตรการทางเลือก และการส่งต่อคดี ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบความแตกต่างด้านการตีความและการใช้ดุลพินิจระหว่างผู้ปฏิบัติและพื้นที่ จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือกลางที่เชื่อมโยงองค์ความรู้ทางกฎหมาย แนวทางปฏิบัติ การประยุกต์ใช้ ไปจนถึงเอกสารมาตรฐาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดำเนินงานได้อย่างถูกต้องเป็นมาตรฐาน และลดความแตกต่างในการดำเนินคดีระหว่างพื้นที่และผู้ปฏิบัติ คู่มือฯ ประกอบด้วย 7 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ กำหนดความเป็นมา วัตถุประสงค์ ขอบเขต และประโยชน์ของคู่มือ 2) หลักการสำคัญของกฎหมาย ครอบคลุมลักษณะความผิด อำนาจหน้าที่ การชำระค่าปรับ การโต้แย้ง และการยุติคดี 3) กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมแหล่งอ้างอิงที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน 4) แนวทางและขั้นตอนการดำเนินคดี ตั้งแต่การตรวจพบความผิดจนถึงการยุติหรือส่งต่อคดี 5) หน้าที่และอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบในแต่ละขั้นตอน 6) ตัวอย่างการดำเนินคดี เพื่อเชื่อมโยงหลักกฎหมายกับสถานการณ์จริง และ 7) ภาคผนวกและแบบฟอร์มมาตรฐานเพื่อสนับสนุนการจัดทำเอกสารและการดำเนินงานให้เป็นรูปแบบเดียวกัน ในมิติธรรมาภิบาล คู่มือดังกล่าวสนับสนุน 3 ด้าน ได้แก่ ความเป็นธรรมและความเสมอภาค จากการมีแนวปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ จากการกำหนดขั้นตอนและขอบเขตอำนาจที่ชัดเจน และประสิทธิภาพ จากการรวบรวมกฎหมาย แนวทาง ตัวอย่าง และแบบฟอร์มไว้ในแหล่งเดียว

4. ผลการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลการดำเนินงานด้านกระบวนการปรับเป็นพินัยของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์

การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล “P-Track” (Pinai Tracking System) ในรูปแบบ Web-Based Application เป็นนวัตกรรมที่ได้จากข้อค้นพบในประเด็นความไม่ชัดเจนของขั้นตอนการปฏิบัติงาน อาทิ ความแตกต่างในการใช้ดุลพินิจ ภาระจากการบันทึกข้อมูลและการจัดทำเอกสาร ตลอดจนข้อจำกัดของระบบสารสนเทศที่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและการให้บริการประชาชนด้านการปรับเป็นพินัย รองรับการดำเนินงานสำคัญ ได้แก่ การบันทึกข้อมูลคดี การแจ้งข้อกล่าวหา การกำหนดและชำระค่าปรับ การยื่นคำร้องหรือโต้แย้งคำสั่ง การขอผ่อนชำระหรือขอลดค่าปรับ การติดตามสถานะคดี การแจ้งเตือน ตลอดจนการจัดทำข้อมูลสถิติสำหรับเจ้าหน้าที่ ขณะเดียวกัน ประชาชนสามารถตรวจสอบข้อมูลติดตามสถานะ และดำเนินการตามสิทธิผ่านระบบได้ด้วยตนเอง ระบบยังทำหน้าที่เป็นคลังองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและแนวปฏิบัติด้านการปรับเป็นพินัย โดยสามารถเข้าใช้งานผ่านเว็บไซต์ www.p-tracks.com พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และระบบข้อมูลใน 4 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) แบบจำลองการเรียนรู้ของเครื่อง

สำหรับวิเคราะห์เชิงทำนายอัตราค่าปรับที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ 2) ระบบ AI-OCR สำหรับอ่านข้อมูลจากบัตรประจำตัวประชาชนและกรอกข้อมูลอัตโนมัติ เพื่อลดความผิดพลาดจากการบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง 3) ระบบแนะนำองค์ความรู้เพื่อเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย และแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของผู้ใช้งาน และ 4) ระบบฐานข้อมูลกลางสำหรับบริหารจัดการข้อมูลคดี ข้อมูลผู้ใช้งาน และข้อมูลเชิงสถิติ ผลการทดสอบและการประเมินแพลตฟอร์มจากผู้ใช้งานระบบ พบว่า ระบบเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่พัฒนาขึ้นสามารถให้ผลลัพธ์ได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพในระดับสูง โดย AI คำนวณค่าปรับอัตโนมัติ สามารถคำนวณค่าปรับได้อย่างถูกต้อง โดยมีค่า F1-Score ร้อยละ 83.60 ระบบ AI สำหรับแนะนำองค์ความรู้ สามารถแนะนำแนวทางกฎหมาย เช่น กฎ ระเบียบ ได้อย่างถูกต้อง โดยมีค่า F1-Score ร้อยละ 91.30 ระบบ AI-OCR สามารถอ่านและแปลงข้อมูลจากบัตรประจำตัวประชาชนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าความถูกต้อง (Accuracy) ร้อยละ 89.45 ระบบฐานข้อมูล สามารถจัดเก็บ เชื่อมโยง และประมวลผลได้อย่างถูกต้อง โดยมีความถูกต้องของข้อมูล (Data Accuracy) ร้อยละ 92.50 มีความครบถ้วนของข้อมูล (Data Completeness) ร้อยละ 90.80 และมีระยะเวลาเฉลี่ยในการตอบสนอง 1.20 วินาที นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้ใช้งานมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.62) และมีความคิดเห็นต่อประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้งานแพลตฟอร์มอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.61) โดยเห็นว่าระบบ P-Track สามารถติดตาม ตรวจสอบ และบันทึกข้อมูลการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.61) รวมทั้งช่วยอำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและติดตามสถานะคดีตลอดจนสนับสนุนการให้บริการด้านกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคและโปร่งใสในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.59) P-Track นับเป็นนวัตกรรมดิจิทัลสำหรับการบริหารงานด้านการปรับเป็นพินัยที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการบูรณาการเทคโนโลยี AI ฐานข้อมูลกลาง และการติดตามร่องรอยดิจิทัล (Digital Audit Trail) ภายใต้หลักธรรมาภิบาลในกระบวนการยุติธรรม โดยเชื่อมโยง 4 กลไก ได้แก่ ประสิทธิภาพ ความเป็นธรรมและมาตรฐาน ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ และการเข้าถึงบริการอย่างเสมอภาค องค์ความรู้จากการศึกษานำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ AI ในฐานะระบบสนับสนุนการตัดสินใจภายใต้หลักธรรมาภิบาลเพื่อช่วยกำหนดมาตรฐานการคำนวณค่าปรับและการเข้าถึงองค์ความรู้ทางกฎหมาย ขณะที่ฐานข้อมูลกลางและ Digital Audit Trail ทำหน้าที่เป็นกลไกด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการตรวจสอบย้อนกลับ ส่งผลให้เกิดรูปแบบการบริหารงานปรับเป็นพินัยดิจิทัลที่เชื่อมโยงข้อมูล การปฏิบัติงาน และการกำกับตรวจสอบไว้ในระบบเดียวกัน ในเชิงยุทธศาสตร์ P-Track สามารถเป็นต้นแบบของระบบยุติธรรมดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและ AI ภายใต้หลักธรรมาภิบาลสนับสนุนการยกระดับมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมาย ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ลดภาระของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และสนับสนุนการกำหนดนโยบายบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ อันนำไปสู่การเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นธรรม และตรวจสอบได้

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความรู้และความเข้าใจของเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 อยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานของกฎหมาย ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และผลทางกฎหมายของการยอมรับข้อกล่าวหา สะท้อนให้เห็นว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายใหม่สามารถสร้างความเข้าใจในสาระสำคัญของกฎหมายได้ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม เมื่อต้องปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน ความรู้ในระดับดังกล่าวยังไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงานลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะขั้นตอนการดำเนินการกรณีผู้ถูกกล่าวหาโต้แย้งข้อกล่าวหา ซึ่งมีความเข้าใจร้อยละ 78.62 และความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรการที่ใช้ในกระบวนการปรับเป็นพินัย ร้อยละ 78.08 เมื่อเปรียบเทียบกับความเข้าใจเกี่ยวกับการยอมรับข้อกล่าวหาและชำระค่าปรับ คิดเป็นร้อยละ 93.99 ข้อค้นพบสะท้อนว่า ความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายและความสามารถในการประยุกต์ใช้กฎหมายในสถานการณ์จริงเป็นคนละมิติ และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาไปพร้อมกัน สอดคล้องกับแนวคิดด้านประสิทธิภาพของการบังคับใช้กฎหมายขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บังคับใช้กฎหมายในการตีความและประยุกต์ใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง รวมทั้งการกำหนดแนวทางและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายที่มีความชัดเจน สม่ำเสมอ และเหมาะสมกับบริบทของการปฏิบัติงาน (OECD, 2018) และยังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีปฏิสัมพันธ์และให้บริการแก่ประชาชนโดยตรง และมีบทบาทสำคัญในการกำหนดผลลัพธ์ของนโยบายสาธารณะในทางปฏิบัติ เนื่องจากต้องใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจและปรับใช้กฎหมายหรือนโยบายภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา และเงื่อนไขของสถานการณ์ที่แตกต่างกัน (Lipsky, M., 2010) ดังนั้น แม้เจ้าหน้าที่จะมีความรู้พื้นฐานในระดับสูง แต่ความไม่แน่นอนในการตัดสินใจเมื่อเผชิญสถานการณ์ที่ซับซ้อน สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนากลไกสนับสนุนการใช้ดุลยพินิจให้มีมาตรฐาน ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย ในมิติธรรมาภิบาล ข้อค้นพบนี้เชื่อมโยงกับหลักความเสมอภาค ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบในการใช้อำนาจ เนื่องจากความแตกต่างในการใช้ดุลยพินิจอาจนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกันในกรณีที่มีข้อเท็จจริงใกล้เคียงกัน ดังนั้น การกำหนดมาตรฐานการตัดสินใจและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนจึงมีความสำคัญต่อการลดความแปรปรวนในการบังคับใช้กฎหมายและเสริมสร้างความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ (OECD, 2025)

ในส่วนของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับผลทางกฎหมายของการชำระค่าปรับและสิทธิในการโต้แย้งข้อกล่าวหาในระดับค่อนข้างสูง แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิในการขอลดหรือผ่อนชำระค่าปรับยังอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 48.96 ช่องว่างดังกล่าวสะท้อนว่า การรับรู้ของประชาชนมุ่งเน้นเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตนเองโดยตรง มากกว่าการรับรู้สิทธิและกลไกที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อคุ้มครองประชาชน ซึ่งอาจส่งผลให้สิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายไม่ถูกนำมาใช้จริงอย่างเต็มที่ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดด้านการสื่อสารกฎหมายและข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะในกรณีที่เนื้อหามีความซับซ้อน ควรได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับกระบวนการรับรู้และพฤติกรรมการตัดสินใจของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิและใช้สิทธิได้อย่างถูกต้อง (Sunstein, C. R., 2015) ในมิติธรรมาภิบาล การรับรู้สิทธิของประชาชนจึงสัมพันธ์กับหลักการเข้าถึงความยุติธรรม ความเสมอภาค และการตอบสนองต่อประชาชน เพราะการมีสิทธิตามกฎหมายจะเกิดผลในทางปฏิบัติได้ก็ต่อเมื่อประชาชนรับรู้ เข้าใจ และสามารถเข้าถึงช่องทางในการใช้สิทธิดังกล่าวได้อย่างสะดวกและเป็นธรรม

ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย พบว่า ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายปรับเป็นพินัยมีลักษณะเป็นปัญหาเชิงระบบ ประกอบด้วย ความซับซ้อนของขั้นตอน ความแตกต่างในการใช้ดุลยพินิจ ภาระด้านเอกสารและทรัพยากร การส่งต่อคดีระหว่างหน่วยงาน และข้อจำกัดของระบบข้อมูลที่ยังไม่เชื่อมโยงกันอย่างครบวงจร มากกว่าจะเกิดจากข้อจำกัดของตัวบทกฎหมายเพียงประการเดียว ข้อค้นพบดังกล่าวมีความสำคัญเพราะแสดงให้เห็นว่าช่องว่างระหว่างกฎหมายในระดับนโยบาย กับกฎหมายในระดับการปฏิบัติ กล่าวคือ แม้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัยจะมีเจตนารมณ์ลดการนำความผิดไม่ร้ายแรงเข้าสู่กระบวนการอาญา แต่หากขั้นตอนปฏิบัติยังซ้ำซ้อน ข้อมูลกระจัดกระจาย และการส่งต่อคดีต้องอาศัยการประสานงานหลายขั้นตอน ผลลัพธ์ในด้านความรวดเร็วและการลดภาระของกระบวนการยุติธรรมย่อมเกิดขึ้นได้ไม่เต็มที่ นอกจากนี้

ผลการวิจัยยังพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจให้ความคิดเห็นว่ากฎหมายช่วยลดภาระคดีอาญาและจำนวนคดีในศาลในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.59, S.D. = 0.92) ผลดังกล่าวจึงสนับสนุนข้อค้นพบเชิงคุณภาพว่า การเปลี่ยนสถานะความผิดจากระบบอาญาไปสู่ระบบพินัยยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ภาระของกระบวนการลดลง หากโครงสร้างงานเอกสาร ข้อมูล และการประสานงานยังไม่ได้รับการปรับให้สอดคล้องกับกลไกกฎหมายใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรมของระบบกฎหมาย ซึ่งครอบคลุมทั้งผลลัพธ์ของการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย โดยกระบวนการดังกล่าวควรมีความรวดเร็ว โปร่งใส และเป็นธรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับและการปฏิบัติตามกฎหมายของประชาชน (Robinson, P. H. & Darley, J. M., 2004) เมื่อเชื่อมโยงกับธรรมาภิบาล ปัญหาที่พบสามารถอธิบายได้อย่างน้อย 3 มิติ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ จากความซ้ำซ้อนและต้นทุนในการดำเนินงาน 2) ความเป็นธรรมและความเสมอภาค จากความแตกต่างในการตีความและการใช้ดุลยพินิจ และ 3) ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ จากข้อจำกัดในการติดตามสถานะและตรวจสอบการดำเนินงานย้อนหลัง ดังนั้น การพัฒนากลไกสนับสนุนที่ครอบคลุมทั้งการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานการพัฒนาความรู้ในประเด็นที่มีความซับซ้อน การปรับกระบวนการส่งต่อคดี และการพัฒนาระบบข้อมูลกลางที่สนับสนุนการติดตามและตรวจสอบได้อย่างต่อเนื่อง จึงมีความสำคัญต่อการสร้างความชัดเจนและความสอดคล้องในการบังคับใช้กฎหมาย (Johnston, M., 2006)

ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาคู่มือแนวทางการปฏิบัติงาน ที่ประกอบด้วย เนื้อหา 7 ส่วน ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่หลักการของกฎหมาย กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนการดำเนินคดี ขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่ ตัวอย่างการดำเนินคดี และแบบฟอร์มที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นเพื่อแก้ช่องว่างที่พบจากการวิจัยโดยตรง ได้แก่ ช่องว่างด้านความรู้เชิงปฏิบัติ ความแตกต่างในการตีความ ความไม่ชัดเจนของขั้นตอน และความแตกต่างของเอกสารที่ใช้ระหว่างผู้ปฏิบัติ ดังนั้น การจัดทำคู่มือจึงมีทำหน้าที่เป็นกลไกแปลงบทบัญญัติของกฎหมายไปสู่ขั้นตอนการทำงานที่เจ้าหน้าที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องใช้การพิจารณาและดุลยพินิจ ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งสหรัฐอเมริกา (United States Environmental Protection Agency) ที่ระบุว่า Standard Operating Procedures (SOPs) เป็นส่วนสำคัญของระบบบริหารคุณภาพ โดยช่วยกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความชัดเจน ลดความคลาดเคลื่อนหรือความแปรปรวนในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมความสม่ำเสมอของกระบวนการ (United States Environmental Protection Agency, 2007)

สำหรับผลการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล P-Track ได้แสดงให้เห็นว่าการยกระดับระบบการปรับเป็นพินัยควรดำเนินควบคู่ระหว่างการพัฒนามาตรฐานกระบวนงานกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดย P-Track ได้รับการออกแบบเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงบริการของประชาชน รวมถึงประยุกต์ใช้ AI ในรูปแบบระบบสนับสนุนการตัดสินใจ เพื่อช่วยจัดระบบและวิเคราะห์ข้อมูล ลดความคลาดเคลื่อนในการปฏิบัติงาน ขณะที่เจ้าหน้าที่ยังคงเป็นผู้พิจารณาข้อเท็จจริงและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้าย โดยผลการประเมินจากผู้ใช้งาน พบว่า ความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.43, S.D. = 0.62) และการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน ($\bar{x}$ = 4.48, S.D. = 0.61) ข้อค้นพบดังกล่าวสะท้อนการยอมรับระบบในระยะต้น ทั้งในด้านความสะดวก การสนับสนุนการปฏิบัติงาน และการเข้าถึงบริการ สอดคล้องกับ Janssen, M., et al. ที่เสนอถึงความสำคัญของการเชื่อมโยงข้อมูลและระบบดิจิทัลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ การประสานงาน และการให้บริการของภาครัฐ (Janssen, M. et al., 2012) ขณะเดียวกัน แนวคิด Human-centred AI เน้นการกำกับดูแลโดยมนุษย์ ความโปร่งใส และความรับผิดชอบในการประยุกต์ใช้ AI (OECD, 2024) ดังนั้น P-Track จึงสะท้อนแนวทางการประยุกต์ใช้ AI ในกระบวนการยุติธรรมที่ให้เทคโนโลยีทำหน้าที่สนับสนุนการตัดสินใจภายใต้การกำกับของมนุษย์ ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบและธรรมาภิบาลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในมิติธรรมาภิบาล P-Track สนับสนุน 4 ประการ ได้แก่ 1) ประสิทธิภาพ

จากการลดขั้นตอนและการบันทึกข้อมูลซ้ำ 2) ความโปร่งใส จากการบันทึกร่องรอยและติดตามสถานะการดำเนินงาน 3) ความรับผิดชอบ จากการตรวจสอบที่มาและลำดับการดำเนินงาน และ 4) ความเสมอภาคและการเข้าถึงบริการจากช่องทางออนไลน์สำหรับติดตามคดีและใช้สิทธิตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การใช้ AI เพื่อส่งเสริมธรรมาภิบาลจำเป็นต้องควบคู่กับการกำหนดสิทธิการเข้าถึงข้อมูล การกำกับดูแล และกลไกตรวจสอบการตัดสินใจ ข้อค้นพบนี้นำไปสู่ข้อเสนอเชิงองค์ความรู้ว่า การยกระดับธรรมาภิบาลในกระบวนการปรับเป็นพินัยควรบูรณาการมาตรฐานการปฏิบัติงาน เทคโนโลยีดิจิทัล และการกำกับดุลยพินิจ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมความเป็นมาตรฐาน ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การขับเคลื่อนกระบวนการปรับเป็นพินัยให้บรรลุเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 จำเป็นต้องดำเนินการในลักษณะบูรณาการทั้งด้านกฎหมาย มาตรฐานการปฏิบัติงาน และเทคโนโลยีดิจิทัล เนื่องจากแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนจะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของกฎหมายในระดับค่อนข้างสูง แต่ยังคงพบข้อจำกัดในขั้นตอนการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการใช้สิทธิตามกฎหมาย การใช้ดุลยพินิจ และการดำเนินงานในกรณีที่มีความซับซ้อน ประกอบกับข้อจำกัดของระบบงานเดิมที่ยังขาดมาตรฐานการปฏิบัติงานร่วมกัน การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และเครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติยังมีความแตกต่างและเกิดความล่าช้าในบางขั้นตอน จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนาคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงาน (SOP) และแพลตฟอร์มดิจิทัล P-Track เพื่อใช้เป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงาน โดยคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานช่วยกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งเสริมการใช้ดุลยพินิจให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เดียวกัน และสร้างมาตรฐานการบังคับใช้กฎหมาย ขณะที่แพลตฟอร์ม P-Track สนับสนุนการดำเนินงานในรูปแบบดิจิทัลแบบครบวงจร ตั้งแต่การบันทึกข้อมูล การติดตามสถานะ การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน การตรวจสอบย้อนหลัง และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ซึ่งช่วยเพิ่มความถูกต้อง ลดความคลาดเคลื่อน และยกระดับประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาระบบการปรับเป็นพินัยให้เกิดประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการของสามองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ กรอบกฎหมาย มาตรฐานการปฏิบัติงาน และเทคโนโลยีดิจิทัล โดยทั้งสามองค์ประกอบมีบทบาทร่วมกันในการยกระดับประสิทธิภาพ ความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความสามารถในการตรวจสอบของการบังคับใช้กฎหมาย ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับแนวทางการบริหารภาครัฐในยุคดิจิทัล จากผลการวิจัยผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาระบบการปรับเป็นพินัยในระยะต่อไปควรมุ่งเน้นการยกระดับการดำเนินงานในเชิงระบบ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลด้านการปรับเป็นพินัยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลและการให้บริการผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างครบวงจร พร้อมทั้งนำระบบ P-Track ไปประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบหรือเชื่อมโยงกับระบบสารสนเทศที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน ในด้านการปฏิบัติงาน ควรมีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานร่วมกันในทุกขั้นตอนของกระบวนการปรับเป็นพินัย ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่องผ่านการฝึกอบรมและระบบการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมาย แนวทางการใช้ดุลยพินิจ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน ช่วยให้การบังคับใช้กฎหมายมีความสอดคล้องและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ นอกจากนี้ ควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะ Big Data ร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อใช้ในการติดตามสถานการณ์ วิเคราะห์รูปแบบการกระทำผิด ระบุพื้นที่เสี่ยง และสนับสนุนการกำหนดนโยบายที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล

ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรและการกำกับติดตามการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และท้ายที่สุดควรมีการติดตามและประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565 อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงกฎหมาย แนวทางการปฏิบัติงาน และระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง รวมทั้งรองรับการพัฒนากระบวนการยุติธรรมดิจิทัลของประเทศไทยในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ที่ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนการทำกิจกรรมส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565. (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนที่ 66 ก หน้า 22-37 (25 ตุลาคม 2565).

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2566). คู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2568 จาก https://multi.dopa.go.th/legal/news/cate1/view233

International Organization for Standardization. (2023). ISO/IEC 25010:2023 Systems and software engineering Systems and software Quality Requirements and Evaluation (SQuaRE) Product quality model. Retrieved November 30, 2025, from https://shorturl.asia/jlrd1d

Janssen, M. et al. (2012). Benefits, Adoption Barriers and Myths of Open Data and Open Government. Information Systems Management, 29(4), 258-268.

Johnston, M. (2006). Good Governance: Rule of Law, Transparency, and Accountability. United Nations Public Administration Network, 1(32), 1-32.

Lipsky, M. (2010). Street-Level Bureaucracy Dilemmas of the Individual in Public Services. New York: Russell Sage Foundation.

OECD. (2018). OECD Regulatory Enforcement and Inspections Toolkit. Paris: OECD Publishing.

_____. (2024). Recommendation of the Council on Artificial Intelligence. Paris: OECD Publishing.

_____. (2025). Regulatory reform in Thailand: Reinforcing an effective regulatory environment. Paris: OECD Publishing.

Robinson, P. H. & Darley, J. M. (2004). Does Criminal Law Deter? A Behavioural Science Investigation. Oxford Journal of Legal Studies, 24(2), 173-205.

Sunstein, C. R. (2015). Choosing Not to Choose Understanding the Value of Choice. New York: Oxford University Press.

The World Justice Project. (2025). The Rule of Law in Thailand - Key Findings from the WJP GPP 2025. Washington, D.C.: The World Justice Project.

United States Environmental Protection Agency. (2007). Guidance for preparing standard operating procedures (SOPs): EPA QA/G-6. Retrieved November 24, 2025, from https://shorturl.asia/bbcopn